

KONTROLNÉ DIKTÁTY

METODICKÁ PRÍRUČKA PRE 5. – 7. ROČNÍK ZÁKLADNEJ ŠKOLY

Helena Turanovičová

2011

Obsah

Úvod	2
1. Slovenský jazyk a literatúra v kontexte ISCED 2	3
1.1 Charakteristika učebného predmetu	3
1.2 Ciele učebného predmetu	4
1.3 Výchovné a vzdelávacie stratégie	5
1.4 Obsahový a výkonový štandard - jazyková komunikácia	7
2 Diktáty v školskej praxi.....	18
2.1 Klasifikácia diktátov	18
2.1.1 Kontrolný diktát	19
2.2 Metodický postup pri diktovaní diktátu	20
2.2.1 Metodický postup pre žiakov s vývinovými poruchami učenia.....	20
2.3 Oprava diktátov, ich analýza a hodnotenie	21
2.3.1 Hodnotenie a oprava diktátov žiakov so špecifickými poruchami učenia	23
2.4 Rozsah a klasifikácia diktátov	24
3 Návrh kontrolných diktátov	25
3.1 Kontrolné diktáty 5. ročník	25
3.2 Kontrolné diktáty 6. ročník	26
3.3 Kontrolné diktáty 7. ročník	28
Použitá literatúra:	30

Úvod

Po vstupe do školy je potrebné naučiť žiaka používať spisovný jazyk a rozvinúť jeho vyjadrovacie zručnosti na základe poznatkov z náuky o jazyku tak, aby získal schopnosť vyjadrovať sa v spisovnom jazyku správne, výstižne, slohovo vhodne a pohotovo v ústnych i písomných prejavoch, primerane svojmu veku. Dôležité je tiež, aby žiak dosiahol schopnosť pohotovo a správne porozumieť jazykovým prejavom. Splnenie tohto cieľa je, prirodzene náročná úloha a ovládanie pravopisu je jednou z jeho súčastí.

V súčasnosti je na knižnom trhu či v elektronickej podobe veľké množstvo materiálov zameraných na precvičovanie pravopisu. Sú určené žiakom i rodičom, aby si pravidelným precvičovaním dostatočne osvojili pravopisné zručnosti. Čerpajú z nich aj učitelia pri príprave nácvichných či kontrolných diktátov. Táto príručka by mohla pomôcť najmä začínajúcim učiteľom nielen pri výbere kontrolných diktátov, ale i metodickom postupe pri diktovaní, oprave a hodnotení tejto významnej formy upevňovania pravopisu. Cieľom diktátov na hodinách slovenského jazyka je zhrnutie, utvrdzovanie a preverovanie pravopisných javov, ktoré vyplývajú z jednotlivých tematických celkov. Znamka z diktátu by nemala podstatne ovplyvňovať celkové hodnotenie predmetu. Žiak počas diktátu nie je v rovnoprávnom postavení – môže mať poruchu sluchu, mať nevýhodu oproti spolužiakovi sediacemu vpredu, vyrušovaný vonkajším hlukom, nedostatočnou artikuláciou zo strany učiteľa atď. V škole a vôbec v celej spoločnosti sa pravopisu tradične prikladá veľká dôležitosť, lebo jeho neznalosť sa posudzuje ako nevzdelanosť. Je známe, že často sa jeho úloha v jazykovom vyučovaní preceňuje, aj napriek tomu sa mu musí venovať náležitá pozornosť.

Vzhľadom na neustále pribúdajúci žiakov s vývinovými poruchami učenia som zaradila všeobecné odporúčania ako pracovať s týmito žiakmi aj počas nácviku pravopisu, ktoré vypracovala PaedDr. Z. Staňová. Tieto názory korešpondujú s odporúčaniami psychológov podľa ktorých som v praxi s takýmito žiakmi postupovala aj ja. Ku každému žiakovi však treba pristupovať individuálne a dôsledne sa držať pokynov príslušného odborníka.

Verím, že táto Metodická príručka pomôže učiteľom slovenského jazyka pri preverovaní a klasifikácii pravopisných javov prostredníctvom kontrolných diktátov. Jej cieľom je uľahčiť prácu učiteľov pri príprave na vyučovanie. Začínajúcim učiteľom môže byť nápomocná hlavne z hľadiska metodického postupu pri diktovaní, oprave či hodnotení.

1. Slovenský jazyk a literatúra v kontexte ISCED 2

1.1 Charakteristika učebného predmetu

Vyučovaci predmet slovenský jazyk a literatúra má v systéme školského vzdelávania centrálnu postavenie, pretože vytvára predpoklady pre zvládnutie ostatných vyučovacích predmetov.

Slovenský jazyk je štátnym jazykom v Slovenskej republike. Slovenský jazyk je pre väčšinu obyvateľov SR národným jazykom s dlhou históriou, je pestrým, vnútorne bohato štruktúrovaným médiom, ktoré mu umožňuje komunikovať o najrozmanitejších javoch ľudského bytia a vedomia. Kvalitné poznanie a praktické ovládanie zákonitostí slovenského jazyka podmieňuje pohotovú, funkčne primeranú a kultivovanú komunikáciu jeho nositeľov. Prostredníctvom uvedomenia si miesta slovenského jazyka v našej spoločnosti si jednotlivci zároveň uvedomujú a vnímajú svoju národnú identitu a štátnu príslušnosť. Úroveň poznania a praktického ovládania slovenského jazyka je tak zároveň zrkadlom každého príslušníka slovenského národa i národa ako celku. Kultivované ovládanie slovenčiny zabezpečuje občanom tejto republiky nielen úspešné zvládnutie školského vzdelávania, ale následne aj ich plnohodnotné uplatnenie v pracovnom živote.

Schopnosti, ktoré žiaci získajú v predmete slovenský jazyk a literatúra, sú potrebné nielen pre kvalitné jazykové vzdelávanie, ale sú dôležité aj pre úspešné osvojovanie si poznatkov v ďalších oblastiach vzdelávania. Ovládanie slovenského jazyka a literatúry či v ústnej alebo písomnej forme umožňuje žiakovi poznať a pochopiť spoločensko-kultúrny vývoj našej spoločnosti, orientovať sa v prostredí, v ktorom žijú, vnímať okolie i seba, vytvárať predpoklady k efektívnej medzilidskej komunikácii, interpretovať svoje pocity a dokázať pochopiť svoje postavenie v rozličných komunikatívnych situáciách.

Vzdelávací obsah slovenského jazyka a literatúry tvoria tri oblasti:

- ❖ Jazyková komunikácia
- ❖ Komunikácia a sloh
- ❖ Čítanie a literatúra

1.2 Ciele učebného predmetu

Cieľom vzdelávania v oblasti slovenského jazyka a literatúry je dosiahnuť takú úroveň rečových zručností v príslušnom jazyku, aby žiaci zvládli každú komunikatívnu situáciu či už hovorovú, alebo odbornú v rozsahu odbornosti všetkých vzdelávacích oblastí a primerane a vhodne z hľadiska jazykového štýlu, s príslušnou gramatickou a pravopisnou normou v ústnom i písomnom prejave.

Cieľom vyučovania slovenského jazyka na 2. stupni ZŠ je:

- Viest' žiakov k spoznávaniu jazyka ako vnútorne štruktúrovaného a uceleného systému. Viest' ich k poznaniu bohatosti jazykových prostriedkov na jednotlivých rovinách jazykového systému, k odhaľovaniu vzťahov významu a formy a vzťahov medzi jednotlivými rovinami jazykového systému. Zameriavať sa na funkčné využitie jazykových a mimojazykových prostriedkov písaných a ústnych prejavov. To napomáha žiakovi chápať zložitosť a vzájomnú súvislosť javov okolitého sveta, orientovať sa vo svete, prijímať nové informácie a odovzdávať vlastné poznatky a skúsenosti, formovať si svoje postoje k svetu a životu, spoznávať zákonitosti súčasného života, pochopiť históriu a inšpirovať sa do budúcnosti.
- Získavať zručnosť porozumieť veku a jazykovej úrovni primerané slovenské literárne texty, získavať základné zručnosti v práci s literárnym textom a v literárnej komunikácii.
- Postupne nadobúdať zručnosť pracovať s rozličnými príručkami a informatívnymi textami.
- Získavať zručnosť samostatne pracovať s učebnicou, samostatne riešiť úlohy v pracovnom zošite; prostredníctvom sledovania primeraných relácií slovenského rozhlasu a televízie a čítania detských časopisov samostatne si rozširovať poznatky a prehľbovať komunikatívne schopnosti.
- Osvojovať si formy slušnej verbálnej a neverbálnej komunikácie v slovenskom jazyku.
- Získavať schopnosť riešiť problémy a problémové situácie v slovenskom jazyku.
- Prehľbovať pozitívny vzťah k osvojovaniu slovenského jazyka, k slovenskej reči, kultúre a literatúre.
- Cieľom vzdelávania v oblasti slovenského jazyka a literatúry je dosiahnuť takú úroveň rečových zručností v príslušnom jazyku, aby žiaci zvládli každú komunikatívnu situáciu.

- Rozvíjať komunikačné schopnosti a návyky žiakov, aby získali kvalitnú jazykovú kompetenciu, t. j. schopnosť primerane reagovať v rozličných jazykových situáciách.
- Pestovať v žiakoch lásku k materinskému jazyku a vedomie jazykovej príslušnosti k istému etniku, pocit jazykovej príbuznosti a spolupatričnosti s inými etnikami.
- Viest' žiakov k spoznávaní histórie vlastného národa a vážiť si ľudí, ktorí sa zaslúžili o rozvoj a poznanie slovenského jazyka
- Prehľbovať estetické cítenie žiakov a tak im umožniť vnímať a precítiť krásu umeleckého slova či diela
- Zoznámiť žiakov so súborom diel slovenskej a základnej svetovej literatúry.
- Viest' žiakov od základnej gramotnosti k získaniu čitateľských návykov, vzbudiť záujem o čítanie, pozitívne prijímať literatúru a kultúru, analyzovať text s dôrazom na vyhľadávanie jazykových javov.
- Získať prehľad o jednotlivých rovinách jazykového systému, jazykových kategóriách.
- Správne vyslovovať a ústne realizovať text aj s uplatnením suprasegmentálnych javov.
- Spoznávať základné údaje z histórie jazyka a jazykovedy.
- Orientovať sa v základných jazykových príručkách.

1.3 Výchovné a vzdelávacie stratégie

Výchovné a vzdelávacie stratégie vedú v tomto predmete k utváraniu týchto kľúčových kompetencií:

Poznávacie a rečové kompetencie (slovenský jazyk)

Verejná prezentácia textu, verejný prejav

- Pri ústnom prejave dodržiavať správne dýchanie, artikuláciu, spisovnú výslovnosť a správne uplatňovať suprasegmentálne javy.
- Pri ústnom prejave primerane uplatňovať mimojazykové prostriedky.
- Reprodukovať umelecký aj vecný text (doslovne, podrobne, stručne).

Pamäťové, klasifikačné a aplikačné zručnosti

- Zapamätať si potrebné fakty a definície a vedieť demonštrovať ich znalosť.

- Vysvetliť podstatu osvojených javov a vzťahov medzi nimi.
- Na základe indukcie a zovšeobecnenia odvodiť charakteristiky (definície) nových javov.
- Usporiadať známe javy do tried a systémov.
- Aplikovať jazykovedné vedomosti na vecné a umelecké texty.
- Pri písomnom prejave aplikovať pravopisnú normu.

Analytické a syntetické zručnosti

- Uskutočniť jazykovú analýzu textu a vytvárať jazykový systém.
- Odlíšiť medzi sebou umelecký a vecný text.
- Odlíšiť medzi sebou texty z hľadiska jazykového štýlu, slohových postupov a slohových útvarov/žánrov.

Tvorivé zručnosti

- Vytvoriť vlastný text na základe dodržiavania stanoveného slohového útvaru/žánru, slohového postupu, jazykového štýlu.
- Ústne prezentovať vlastný text.
- Napísať krátky príbeh (vlastný zážitok alebo vymyslený príbeh).
- Dokončiť rozprávanie alebo neukončené prozaické dielo.
- Zdramatizovať kratší prozaický alebo básnický text.

Informačné zručnosti

- Používať jazykové príručky a slovníky, korigovať podľa nich vlastné texty.
- Vyhľadávať, spracúvať a používať informácie z literárnych prameňov a internetu.

Komunikačné zručnosti

- Adekvátne komunikovať s prihliadnutím na komunikačnú situáciu.
- Vyjadrovať sa neverbálne a chápať neverbálnu komunikáciu.
- Verejne prezentovať a obhájiť vlastný názor.

1.4 Obsahový a výkonový štandard - jazyková komunikácia

5. ročník:

1. Zvuková rovina jazyka a pravopis
2. Významová (lexikálna) rovina – náuka o slove
3. Tvarová (morfologická) rovina - tvaroslovie
4. Syntaktická (skladobná) rovina - skladba
5. Jazykoveda a národný jazyk

1. Zvuková stránka jazyka a pravopis

Obsahový štandard

- hlásky, spoluhláskové skupiny, zdvojené spoluhlásky
- spodobovanie, znelé a neznelé spoluhlásky, správna splývavá výslovnosť
- rozdeľovanie slov na konci riadka
- interpunkčné znamienka – pomlčka, spojovník, úvodzovky
- prozodické vlastnosti reči /sila hlasu, prestávka, slovný prízvuk, vetný prízvuk/

Výkonový štandard

- Správne vyslovovať a písať slová, v ktorých dochádza k spodobovaniu.
- Charakteristika spodobovania ako zvukového javu.
- Zopakovať rozdelenie spoluhlások podľa znelosti.
- Ovládať výslovnosť a pravopis spoluhláskových skupín a zdvojených spoluhlások.
- Precvičiť rozdeľovanie slov.
- Vedieť rozlíšiť: slovtvorná predpona, slovtvorný základ, slovtvorná prípona.
- Poznať a vedieť používať spojovník a pomlčku.
- Odlíšiť spojovník od pomlčky, správne písať slová so spojovníkom a rozdeľovať slová na konci riadka.
- Vedieť zapisovať priamu reč všetkými 3-mi spôsobmi.

2. Významová (lexikálna) rovina náuka o slove

Obsahový štandard

- jednovýznamové a viacvýznamové slová
- synonymá, antonymá

- práca so slovníkmi / pravopisný, synonymický, frazeologický/
- ustálené slovné spojenie /frazeologizmus/
- príslovie, porekadlo, pranostika, prirovnanie

Výkonový štandard

- Ovládať pojem slovná zásoba, vecný význam slova.
- Ovládať delenie slov na jedno a viacvýznamové.
- Vedieť ich použiť v texte.
- Vedieť charakterizovať homonymá.
- Vedieť ich vyhľadať v texte.
- Vedieť charakterizovať synonymá.
- Ovládať tvorenie synonymických dvojíc a radov.
- Vedieť charakterizovať antonymá.
- Ovládať ich tvorenie predponami ne-, bez-.
- Ovládať pojmy slovotvorný základ, slovotvorná predpona a prípona.
- Naučiť sa pracovať so základnými slovníkmi SJL.

3. Tvarová (morfologická) rovina - tvaroslovie

Obsahový štandard

- podstatné mená: gramatické kategórie, životnosť/neživotnosť, skloňovanie, vzory
- prídavné mená- akostné, gramatické kategórie, skloňovanie, vzor pekný, cudzí, stupňovanie
- zámená - osobné /základné, privlastňovacie/
- číslovky - základné, radové
- slovesá – činnostné, stavové, časovanie, gramatické kategórie /osoba, číslo, čas/, neurčitok,
- sloveso byť, jednoduchý a zložený tvar
- predložky- väzba s pádom

Výkonový štandard

- Vedieť vysvetliť plnovýznamovosť a ohybnosť podstatných mien.
- Vedieť určovať rod, číslo, pád.
- Rozvíjať logické myslenie.
- Vedieť zaradiť podstatné mená podľa životnosti k skloňovacím vzorom.
- Vedieť skloňovať podľa vzorov.

- Poznať výnimky z rytmického krátenia: dľaň, vysvedčenie.
- Ovládať pravopis podstatných mien.
- Poznať a vedieť charakterizovať prídavné mená.
- Ovládať delenie prídavných mien.
- Rozlišovať tvrdo a mätko zakončené prídavné mená.
- Vedieť zaradiť prídavné mená k vzorom skloňovania.
- Poznať a ovládať stupňovanie akostných prídavných mien.
- Poznať osobné zámená a ich tvary.
- Systematizovať vedomosti o číslovkách z predchádzajúcich roč. (rozlíšiť základné-radové).
- Vysvetliť plnovýznamovosť a ohybnosť slovies.
- Vyjadrenie deja, stavu, činnosti pomocou slovies.
- Poznať a vedieť určovať kategóriu slovesného času.
- Systematizovať vedomosti o príslovkách z predchádzajúcich ročníkov.
- Správne používanie predložiek a vedieť určiť ich pádovú väzbu.

4. Syntaktická (skladobná) rovina - skladba

Obsahový štandard

- jednoduchá veta
- vety podľa obsahu / oznamovacia, opytovacia, rozkazovacia, želacia, zvolacia/
- slovosled

Výkonový štandard

- Systematizovať vedomosti z predchádzajúcich ročníkov.
- Vedieť charakterizovať jednoduchú vetu.
- Vedieť určovať vety podľa zámeru hovoriaceho.
- Poznať členenie vety na východisko výpovede a jadro výpovede.
- Vedieť upraviť poradie slov vo vete.

5. Jazykoveda a národný jazyk

Obsahový štandard

- spisovný jazyk, nárečia

Výkonový štandard

- Poznať správne spisovné výrazy v protiklade s nesprávnymi.

6. ročník:

1. **Zvuková rovina jazyka a pravopis**
2. **Významová (lexikálna) rovina – lexikológia**
3. **Tvarová (morfologická) rovina - tvaroslovie**
4. **Syntaktická (skladobná) rovina - skladba**

1. Zvuková rovina jazyka a pravopis

Obsahový štandard

- suprasegmentálne (prozodické) javy, stručná charakteristika, ich význam pri členení textu, pri komunikácii, pri dramatizácii umeleckých textov
- termín prízvuk, prízvuk v slovenčine a iných jazykoch, hlavný a vedľajší prízvuk
- melódia vety, prevládanie klesavej melódie, melódia v opytovacích vetách
- termín prízvučná a neprízvučná slabika
- rytmus, tempo, sila hlasu, prestávka
- pojem a vymedzenie termínu interpunkčné znamienka, ich funkcia pri členení textu i jeho významu

Výkonový štandard

- Vedieť vymenovať prozodické javy, stručná charakteristika, význam.
- Samostatne a bez prípravy správne, plynule a nahlas čítať akékoľvek texty, ktorých obsah, štýl a jazyk sú primerané jazykovej úrovni a skúsenostiam žiaka.
- Správne intonovať všetky druhy viet.
- Aplikovať poznatky o suprasegmentálnych javoch pri čítaní známeho i neznámeho textu.
- Vedieť zásady písania úvodzoviek v priamej reči pri rôznej typológii priamej reči, základné funkcie čiarky, čiarka pri oddeľovaní oslovenia.

2. Významová (lexikálna) rovina - lexikológia

Obsahový štandard

- termín slovná zásoba – jadro a okraj, členenie slovnej zásoby
- slovná zásoba
- spisovné slová – nespisovné slová
- slangové slová

- tvorenie slov: odvodzovaním
- prípona, prepona
- slovotvorný základ
- základové slovo
- odvodené slovo
- tvorenie slov: skladaním
- slovníky: výkladový

Výkonový štandard

- vedieť definície slovná zásoba, jadro, okraj, slang, dialekt, hovorové slová, knižné – s uvedením príkladov, hodnotenie slov z hľadiska spisovnosti, charakteristika miestneho nárečia
- vedieť si správne vybrať jazykovednú príručku na overenie významu slov, poznať typy slovníkov - pravopisný, synonymický, frazeologický, samostatne pracovať so slovníkmi, rozširovať individuálnu slovnú zásobu
- vysvetliť pojmy: tvorenie slov odvodzovaním, prípona, predpona, slovotvorný základ, základové slovo, odvodené slovo, tvorenie slov skladaním a uviesť príklady

3. Tvarová (morfologická) rovina – morfológia

Obsahový štandard

- podstatné mená
- konkrétne – abstraktné podstatné mená
- piaty pád – zastarané oslovenie
- prídavné mená
- vzťahové prídavné mená
- zvieracie prídavné mená
- privlastňovacie prídavné mená
- vzory prídavných mien:
- vzor páví
- vzor matkin, otcov
- číslovky
- delenie čísloviek
- určité -neurčité číslovky
- základné a radové číslovky

- slovesá
- zvrtné, nezvrtné slovesá
- jednoduchý a zložený tvar sloviess
- plnovýznamové – neplnovýznamové slovesá
- slovesný spôsob: oznamovací, rozkazovací, podmieňovací
- príslovky
- druhy prísloviess: miesta, času, spôsobu, príčiny
- stupňovanie prísloviess
- predložky
- vokalizácia predložiek
- spojky
- interpunkcia v jednoduchej vete
- citoslovciess

Výkonový štandard

- Poznať termíny gramatické kategórie, abstraktné a konkrétne podstatné mená s uvedením príkladov, určovanie gramatických kategórií, vzorov, spisovné skloňovanie.
- Vedieť vyhľadať podstatné mená v texte, spisovné označenie miest, ulíc, štátov, štátnych príslušníkov, výrobkov, pomenovaní.
- Vysvetliť a identifikovať akostné a vzťahové prídavné mená.
- Vysvetliť a identifikovať zvieracie a privlastňovacie prídavné mená, určiť vzory páví, matkin, otcov.
- Vie rozdeliť a využiť osobné a privlastňovacie zámená.
- Vysvetliť a identifikovať základné a radové číslovky, vie určiť ich gramatické kategórie.
- Vysvetliť a identifikovať zvrtné a nezvrtné slovesá a vie vysvetliť ich funkciu v texte, plnovýznamové a neplnovýznamové slovesá a vie vysvetliť ich funkciu v texte.
- Definovať neurčitok.
- Vysvetliť a identifikovať jednoduchý a zložený tvar sloviess v texte.
- Vie identifikovať oznamovací, rozkazovací, podmieňovací spôsob slovesa a chápe jeho funkciu v texte.

- Vie identifikovať príslovky miesta, času, spôsobu a príčiny a vysvetliť ich funkciu v texte.
- Vie stupňovať príslovky.
- Vie k pádom priradovať vhodné predložky.
- Rozumie termínu vokalizácia.

4. Syntaktická (skladobná) rovina - syntax

Obsahový štandard

- holá veta
- rozvitá veta
- základné vetné členy
- podmet
- vyjadrený – nevyjadrený podmet
- prísudok
- slovesný – neslovesný prísudok
- vetný základ
- zhoda medzi podmetom a prísudkom
- vetné sklady: prísudzovací sklad

Výkonový štandard

- Vedieť identifikovať vety podľa obsahu, vyjadrovanie prostredníctvom holých i rozvitých viet.
- Identifikovať podmet vo vete.
- Vedieť identifikovať podmet a prísudok vo vete, termín prísudzovací sklad.
- Vymenovať typy podmetu i prísudku s príkladom.
- Vypísať z vety prísudzovací sklad a graficky ho znázorniť.
- Rozumie kategórii zhoda medzi podmetom a prísudkom.

7. ročník

1. Zvuková rovina jazyka a pravopis

2. Významová (lexikálna) rovina - lexikológia

3. Tvarová (morfologická) rovina - morfológia

4. Syntaktická (skladobná) rovina - syntax

1. Zvuková rovina jazyka a pravopis

Obsahový štandard

- opakovanie a utvrdenie učiva z nižších ročníkov
- výslovnosť cudzích slov - výslovnosť slabík de, te, ne, le, di, ti, ni, li v cudzích slovách

Výkonový štandard

- utvrdiť a aktívne využívať doterajšie poznatky z nižších ročníkov (výslovnosť, suprasegmentálne javy, interpunkcia...)
- správne v domácich a cudzích slovách artikulovať a spisovne vyslovovať slabiky de, te, ne, le, di, ti, ni, li; dodržiavať správnu dĺžku slabík a pravidiel spodobovania

2. Významová (lexikálna) rovina - lexikológia

Obsahový štandard

- systém slovnej zásoby : členenie slovnej zásoby podľa častosti používania, významu, spisovnosti, podľa používania v istých jazykových štýloch – fixácia poznatkov
- členenie slovnej zásoby podľa časového hľadiska : dynamika slovnej zásoby. Problémy individuálnej slovnej zásoby
- rozlíšenie historizmov, archaizmov a pomaly zastarávajúcich slov
- nové slová v lexike – kritériá, vedné odvetvia s neologizmami
- projekt zameraný na výskum lexiky
- frekventované cudzie slová, cudzie slová, prevzaté – zdomácnené slová
- individuálna aktívna a pasívna slovná zásoba. Sémantické minimum cudzích slov
- slová s citovým a bez citového zafarbenia : zdobneniny, hanlivé slová
- uvedomenie si dynamiky slovnej zásoby, štruktúra odvodeného slova, obmena významu slova, tvorenie podstatných mien, slovies, frekventované predpony i prípony, frekventované prípony pri názvoch osôb, vecí, vlastností, miest, dejov
- skracovanie slov, skratky v texte, pravopis skratiek

Výkonový štandard

- Vybrať správnu jazykovú príručku na identifikáciu a overenie významu slov.
- V texte rozlíšiť význam jednotlivých slov: slová spisovné, nespisovné, slangové, dialekt, hovorové, knižné, odborné.
- Poznať rozdiel medzi archaizmom, historizmom a zastaraným slovom.

- Osvojiť si termín neologizmus a chápať dynamiku lexiky v súvislosti s rozvojom spoločnosti, ovládať termíny, ktoré súvisia s IKT, sociológiou, vyučovacím procesom.
- Neologizmy správne vysloviť, poznať ich výslovnosť, význam a pravopis.
- Spracovať projekt ako výstup pomocou IKT.
- Rozlíšiť cudzie slová, slovenské slová a zdomácnené slová, rozumieť významu frekventovaných cudzích slov – práca s výkladovým slovníkom, slovníkom cudzích slov.
- Vyhládať citovo zafarbené slová v texte, vysvetliť štylistickú funkciu citovo zafarbených slov v texte.
- Identifikovať slovotvorný základ, predponu a príponu a určiť ich funkciu pri zmene lexikálneho významu.
- V texte priradiť základové slovo k odvodenému slovu a naopak.
- Identifikovať skratky a vysvetliť ich funkciu v texte.

3. Tvarová (morfologická) rovina – morfológia

Obsahový štandard

- aktivizácia vedomostí z tvaroslovia
- definícia – určenie pomnožného podstatného mena, rod a vzor, spisovné skloňovanie, názvy obcí regiónu – pomnožné podstatné mená
- rozdelenie prídavných mien, vzory, stupňovanie, pravopis
- definícia zámen a ich charakteristika, osobné základné a privlastňovacie, zvrtné základné a privlastňovacie zámená, informatívne iné druhy zámen : opytovacie, ukazovacie, neurčité
- číslovky – definícia, základné a radové číslovky, ich pravopis, rozlíšenie, skloňovanie, určité – neurčité číslovky
- vymedzenie termínu násobné číslovky, násobné číslovky so zložkou -raz,- krát, - násobný, s príponou - itý, pravopis a skloňovanie,
- gramatické kategórie, slovesný spôsob, časovanie sloves, pomocné slovesá, časovanie slovesa byť, zvrtné slovesá, jednoduchý a zložený slovesný tvar
- dokonavý a nedokonavý vid
- príslovky miesta, času, spôsobu, príčiny
- tvorenie a stupňovanie prísloviak, pravopis prísloviak, stupňovanie prísloviak, ktoré vznikli z akostných prídavných mien

- väzba predložiek s pádmi, spisovná pádová väzba
- spojky – definícia, frekventované spojky, pravopis čiarky

Výkonový štandard

- Vysvetliť a identifikovať pomnožné podstatné mená, určiť ich rod a vysvetliť ich funkciu v texte.
- Vysvetliť a identifikovať akostné a vzťahové prídavné mená a vysvetliť ich funkciu v texte.
- Vysvetliť a identifikovať zvieracie a privlastňovacie prídavné mená, určiť vzory páví, matkin, otcov a vysvetliť ich funkciu v texte.
- Identifikovať zámená v texte, dokáže rozlíšiť druh zámena, ovládať skloňovanie.
- Rozlíšiť základné a radové číslovky, ovládať základné pravopisné odlišnosti oboch skupín.
- Ovládať skloňovanie vedieť o neohybnosti čísloviek.
- Rozlišovať a poznať rozdiel medzi určitými a neurčitými číslovkami.
- Vysvetliť a identifikovať násobné číslovky, vysvetliť ich funkciu v texte.
- Rozlíšiť pomocné slovesá.
- Ovládať a určiť GK sloves.
- Odlíšiť jednoduchý a zložený slovesný tvar.
- Rozlíšiť dokonavé a nedokonavé slovesá, zmeniť vidovú formu slovesa.
- Identifikovať príslovky miesta, času, spôsobu a príčiny a vysvetliť ich funkciu a funkciu stupňovania v texte.
- Určiť pád a poznať správne spisovné pádové väzby.
- Ovláda pravopis čiarky pred spojkami.

4. Syntaktická (skladobná) rovina - syntax

Obsahový štandard

- oznamovacie, opytovacie, rozkazovacie a želacie vety, interpunkcia a melódia viet, forma zvolania
- hlavné vetné členy, nevyjadrený podmet, podmet vyjadrený najmä podstatným menom, prídavným menom, zámenom a číslovkou, zhoda podmetu a prísudku, prísudzovací sklad, prísudok slovesný a slovesno-menný
- dvojčlenná veta úplná a neúplná
- vetný základ ako hlavný vetný člen, vyjadrenie vetného základu

- pomenovanie prírodných javov a úkazov, fyzických a duševných stavov jednočlennou vetou slovesnou
- jednočlenná veta neslovesná - vetný základ vyjadrený podstatným menom a citoslovcom. Názvy kníh, ľudských výtvorov, pozdravy, prejavy citov

Výkonový štandard

- Rozlišovať jednotlivé typy viet, určiť ich melódiu, vytvoriť a aplikovať rôzne typy viet.
- Určiť podmet a prísudok v jednoduchej vete, určiť nevyjadrený podmet a slovesno-menný prísudok, vymedziť prísudzovací sklad.
- Na základe identifikácie podmetu a prísudku určiť dvojčlennú vetu, vytvoriť obidva typy dvojčlennej vety.
- Určiť prísudzovací sklad v dvojčlennej vete a vetné členy, ktoré ho tvoria, respektíve v jednočlennej vete určiť vetný základ a chápať využitie jednočlennej a dvojčlennej vety.
- Rozlíšiť jednočlennú vetu slovesnú a neslovesnú a určiť slovný druh, ktorým je vyjadrený vetný základ.
- Záverečný prehľad a utvrdenie získaných vedomostí podľa výkonového štandardu.

2 Diktáty v školskej praxi

2.1 Klasifikácia diktátov

V školskej praxi majú významné miesto **nácvičné** a **kontrolné** diktáty. Nácvičným diktátom sa pravopis nacvičuje, kontrolnými diktátmi sa úroveň pravopisu kontroluje. Iba kontrolnými diktátmi sa dobrá pravopisná úroveň nedosiahne, lebo samotná kontrola bez objasnenia nedostatkov je neúčinná.

Nácvičný diktát má význam v procese automatizovania pravopisných zručností a slúži na zistenie toho, na akom stupni sú pravopisné zručnosti a návyky žiakov. Nútia žiakov premýšľať, ktoré pravidlo by mal v danom prípade použiť. Žiaci si cvičia pozornosť, bystrosť a pohotovosť. Opravujú sa hneď po napísaní. Nemusia byť klasifikované, v diktáte sa vyznačí počet chýb a zameriavame sa pri ňom na precvičovaný jav a následne na rozbor chýb a ich precvičovanie.

Podľa náročnosti a podľa stupňa osvojenia pravopisu sa rozlišujú tieto druhy nácvičných diktátov (Betáková – Tarcalová):

Diktát po zrakovej a sluchovej príprave – učiteľ napíše pred hodinou text diktátu na tabuľu, graficky v ňom zvýrazní istý pravopisný jav. Žiaci odôvodňujú pravopisné javy, po rozbere sa text zakryje a diktuje sa. Po napísaní sa text odkryje a porovnáva s predlohou. Takýto postup je náročný vtedy, keď sa robí pravopisný rozbor ústne. Oprava sa robí hneď po napísaní textu na tabuli.

Komentovaný diktát – učiteľ najprv prečíta celý text, žiaci ho pozorne počúvajú a pritom si uvedomujú pravopisné javy. Potom učiteľ diktuje text veľmi pomaly, aby žiaci mohli súbežne komentovať pravopis.

Videný (zrakový) diktát – žiaci si pred napísaním sami prečítajú text, potom sa text zakryje a učiteľ ho diktuje.

Autodiktát – žiaci spamäti píše text, ktorý sa najprv prebral ako cvičenie po zrakovej a sluchovej príprave. Žiaci sa naučia text doma a potom ho doslova reprodukovujú. Pri kontrole diktátu hodnotíme zvlášť reprodukciu textu a pravopisnú stránku.

Výberový diktát – žiaci počúvajú text po predbežnej zrakovej a sluchovej príprave, ale zapisujú si iba slová, v ktorých je preberaný pravopisný jav. Výberové cvičenia sú veľmi efektívne, lebo umožňujú precvičovať súčasne viacero pravopisných javov.

Sú náročné na pozornosť žiakov, spôsobujú rýchlo únavu, mali by sa teda zaraďovať do vyučovacieho procesu vo vhodnom čase a nemali by byť dlhé.

Vysvetľovací diktát – tvorí prechod medzi nácvičným a kontrolným diktátom, zaraďuje sa na konci nácviku istého pravopisného javu. Rozbor textu sa robí po diktovaní. Oprava nasleduje hneď po vysvetlení pravopisných javov.

Prípravný diktát – ide o spojenie kontrolného diktátu so zrkadlovým. Žiaci najprv odpíšu vopred rozoberaný text a na druhý deň ho píšú ako kontrolný diktát.

Voľný diktát – tvorí prechod k reprodukcii. Pred diktovaním učiteľ zopakuje so žiakmi pravopisné poučky, ktoré budú musieť použiť pri písaní textu. Až potom prečíta text. Po druhom prečítaní žiaci píšú text bez diktovania podľa toho, ako si ho zapamätali.

Tvorivý diktát – učiteľ dá žiakom text bohato nasýtený pravopisnými javmi. Po prečítaní spoločne zostavia osnovu, potom napíšu, čo si zapamätali.

2.1.1 Kontrolný diktát

Kontrolný diktát slúži na kontrolu, preverenie pravopisných zručností žiakov. Kontrolný diktát píšú žiaci až vtedy, keď sa istá pravopisná téma preberie dôkladne a keď mu predchádzal väčší počet pravopisných cvičení a nácvičných diktátov. Na kontrolu osvojenia pravopisných návykov má učiteľ zvoliť neznámy text, v ktorom sa vyskytujú iba tie pravopisné javy, ktoré boli už prebraté (v súlade s učivom daného ročníka). Kontrolný diktát opravuje a klasifikuje učiteľ a nemala by pri ňom absentovať dôkladná analýza. Kontrolným diktátom ako metódou na preverovanie vedomostí a pravopisných zručností môžeme objaviť slabé vedomosti žiakov, nedostatočné zručnosti, a tým sa určí aj smer a obsah ďalšieho pravopisného výcviku. Obsah kontrolného diktátu má pozostávať z prebraného, vysvetleného a precvičeného učiva. Nemali by sa v ňom vyskytovať javy, s ktorými sa žiaci neoboznámili.. Ak sa nedajú z textu odstrániť, vysvetlíme pravopis týchto slov, napíšeme na tabuľu a necháme aj počas písania diktátu. Text má byť primerane nasýtený pravopisnými a gramatickými javmi, neprípustné sú tzv. chytáky! Vety v kontrolnom diktáte by mali na seba nadväzovať. Kontrolný diktát musí obsahovať stanovený počet slov (započítavame všetky slová).

Na precvičovanie pravopisu, pre žiakov s vývinovými poruchami učenia i na kontrolu je výbornou pomôckou **CD ROM - ZVUKOVÉ DIKTÁTY ZO SLOVENSKEHO**

JAZYKA. CD rom obsahuje viac ako 300 diktátov - 3 500 viet - diktáty sú rozdelené do kategórií podľa vhodnosti použitia v jednotlivých ročníkoch.

2.2 Metodický postup pri diktovaní diktátu

- Pred písaním diktátu venuje učiteľ pozornosť zopakovaniu pravopisných javov, ak sa v diktáte vyskytnú slová, ktorých pravopis žiaci ešte nepreberali, je potrebné vopred ich napísať na tabuľu, poprípade nechať na tabuli.
- Plynule, zreteľne, s prirodzenou artikuláciou a intonáciou prečíta učiteľ celý diktát. Žiaci počúvajú, ale nepíšu. Prvotné čítanie má význam pre pochopenie obsahu textu.
- Učiteľ prečíta prvú vetu, opakuje ju po úsekoch, potom ešte raz celú vetu zopakuje a prechádza na ďalšiu vetu, ktorú diktuje tým istým spôsobom.
- Čiarky v diktáte sa diktujú až pokým sa žiaci neoboznámia so súvetím a viacnásobným vetným členom, v nižších ročníkoch môžeme upozorniť na melódiu vety pred čiarkou.
- Pri diktovaní učiteľ stojí pred žiakmi a priebežne kontroluje, či majú všetci vetu napísanú, počká na posledného žiaka.
- Po napísaní diktátu prečíta učiteľ celý diktát znova a žiaci kontrolujú, či napísali všetky vety.
- Nakoniec dáme žiakom 2 – 3 minúty času, aby si mohli opraviť zistené chyby. Bezprostredne po odovzdaní diktátu je vhodné nechať žiakom priestor na rozhovor - otázky, dojmy a objasnenie niektorých chýb. Takéto momenty na vyučovacej hodine signalizujú humánnu prístup učiteľa k žiakom.

2.2.1 Metodický postup pre žiakov s vývinovými poruchami učenia

V bežných triedach školy sú integrovaní žiaci s **vývinovými poruchami učenia** - špecifické poruchy učenia sa prejavujú výraznými problémami pri nadobúdaní takých vedomostí a zručností, ako je čítanie – dyslexia , písanie - dysgrafia, uplatňovanie gramatických pravidiel – dysortografia. Tieto poruchy sú často sprevádzané hyperaktivitou, nesústredenosťou a impulzívnym jednaním. Väčšinou u sledovaného žiaka nejde iba o jeden druh poruchy, ale symptómy sa navzájom prelínajú. Pre žiakov so špecifickými poruchami učenia je charakteristické, že podávané školské výkony nezodpovedajú ich rozumovej úrovni.

Cieľom výchovno-vzdelávacej práce je dosiahnutie sociálne únosnej úrovne čítania, písania, aby žiak bol schopný sa samostatne vzdelávať a následne vyjadrovať svoje myšlienky. Písanie diktátov klasickým spôsobom je ako forma zisťovania pravopisných znalostí žiakov so špeciálnymi potrebami väčšinou nevhodná. Preto sa snažíme využívať náhradné formy – ústna forma, doplňovacie cvičenie, rôzne druhy pracovných listov, špeciálne IKT programy pre slovenský jazyk.

Ak so žiakmi so špeciálnymi potrebami diktát píšeme, riadime sa týmito zásadami:

- diktát by mal mať žiak vopred precvičený
- prispôbiť tempo diktovania tempu písania takéhoto žiaka, ak je tempo písania žiaka veľmi pomalé, píše len to, čo stihne napísať /kľúčové slová zamerané na preverovaný pravopisný jav/, na tomto spôsobe sa s dieťaťom vopred dohodneme
- poskytnúť žiakovi dlhší čas na kontrolu napísaného, zbierať mu zošit ako poslednému /túto formu volíme u detí s miernejšou formou poruchy/
- pri spoločnej ústnej kontrole diktátu dať žiakovi čo najväčší priestor k uplatneniu jeho znalostí, zistíme tak skutočné vedomosti žiaka neskreslené poruchou
- diktát pripraviť ako doplňovačku, k doplňovaniu je možné použiť aj pracovné listy alebo dáme doplniť len tie slová, v ktorých sledujeme určitý pravopisný jav, eliminujeme tak nárast zbytočných špecifických chýb plynúcich z poruchy
- žiak nepíše celý diktát, ale napr. iba každú druhú vetu

2.3 Oprava diktátov, ich analýza a hodnotenie

Tradičné delenie chýb v školskej praxi na veľké a malé je v modernej škole už prekonané. Všetky chyby majú rovnakú hodnotu. Za rozhodujúce kritérium sa pokladá didaktické hľadisko – zásada utvrdenia učiva. Chyby pri osvojovaní vedomostí žiakov sú zákonným javom vo vyučovaní, učiteľ by mal urobiť systematicky, premyslene a uvedomene všetko, aby naučil žiakov chybám predchádzať.

Oprava pravopisných chýb žiakov plní dôležitú **spätnoväzbovú**, ale aj **výchovnú funkciu**. V záujme efektívnosti vyučovacieho procesu by mal učiteľ často opravovať školské a domáce zošity žiakov. Aj technika opravy chýb by mala byť taká, aby maximálne aktivizovala žiakov a vyžadovala pri hľadaní chýb a ich riešení isté úsilie zo strany žiakov. Učiteľ by mal iba signalizovať chybu a žiaci by mali chybu vyhľadať, analyzovať a sami opraviť. Aktivitu môžu zvýšiť používané **korektorské značky**, s ktorými sa žiaci

oboznamujú už na prvom stupni. Niekedy môže učiteľ uviesť počet chýb v príslušnom riadku na okraji textu. Je dobré postupne zavádzať tzv. aktívne spôsoby opravy. Napr. učiteľ nevyznačí každú chybu priamo, ale podčiarkne celé slovo, v ktorom sa chyba nachádza. Žiak musí chybu v slove nájsť a opraviť si ju. Dôležitá je ústna analýza nedostatkov v diktáte. Oprave a analýze chýb v kontrolnom diktáte by mal učiteľ venovať celú vyučovaciu hodinu.

Opravovať by mal žiak **zrkadlovo, s jednoduchým odôvodnením**. Vtedy žiak chybu lepšie vníma a uvedomuje si ju. Dôležité je naučiť žiakov pri tejto činnosti používať gramatické príručky alebo slovníky.

Dobrý učiteľ nesmie pripustiť, aby slabší žiak pri písaní diktátu nadobudol permanentný pocit neúspešnosti. Treba zaradiť cvičné diktáty, doplnňovacie cvičenia a hodnotiť len preberané javy a tým eliminovať pocity neúspechu týchto žiakov.

Pri hodnotení diktátov sa používa jednotná stupnica.

ZNÁMKA	POČET CHÝB
1	0 – 1
2	2 – 3
3	4 – 7
4	8 – 10
5	11 a viac

Za chybu v práci žiaka sa počíta akákoľvek chyba z učiva, ktoré sa prebralo. Rovnaké chyby v tom istom slove sa pokladajú za jednu chybu. (Např. rýchly chlapec mal rýchly krok = 1 chyba.) Chyba rovnakého významu v rôznych slovách sa počíta ako chyba v ďalšom slove (Např. chlapmy, stromamy) . Za chybu sa považuje vynechané alebo navyše napísané písmeno / slovo. Chybou je i nečitateľné písmo, či nenapísané alebo nesprávne napísané interpunkčné znamienko. Za chybu sa považuje aj čiarka na začiatku riadka alebo predložka na konci riadka – patrí pred slovo. Znamka za úpravu sa nesmie zaradiť do známky z diktátu. Za chybu sa nepovažuje, ak žiak na konci riadka napíše neslabičnú predložku alebo spojku: a, i, v, s, z, k, u, o, ...

Oprava sa robí po dôkladnom rozboře chýb v prácach a treba sa na ňu dôkladne pripraviť:

- pri oprave si vypisovať typické a najviac sa vyskytujúce chyby
- triediť ich podľa toho, o akú chybu ide, či tvaroslovnú, syntaktickú, ...

- rozbor chýb (oprava diktátu) by sa mal urobiť čo najskôr po napísaní diktátu
- typické chyby v opravenej podobe sa píše na tabuľu
- pri oprave postupne žiadať od žiakov, aby si pomáhali *Pravidlami slovenského pravopisu* alebo inými pravopisnými príručkami
- pri oprave používať jednotné korektorské značky
- vhodné je, aby si ich žiaci napísali do zošita, prípadne boli zavesené v triede na viditeľnom mieste

2.3.1 Hodnotenie a oprava diktátov žiakov so špecifickými poruchami učenia

- zaznamenávame iba počet chýb
- využívame možnosti slovného hodnotenia – slovne zaznamenáme všetko čo dieťa zvládlo, čo zatiaľ nie a skončíme vyjadrením nádeje, že v budúcnosti určite dosiahne ešte lepšie výsledky
- chyby neopravovať červenou. Dieťa má tendenciu zapamätať si to, čo je touto farbou zvýraznené, t.j. vlastný chybný tvar slova. Vhodné je používať inú farbu. Dieťa by malo opravovať diktát podľa správne napísanej predlohy s vyznačením slov, v ktorých urobilo chybu.
- zvýrazniť slová, ktoré sú napísané správne /u žiakov s ťažkou formou poruchy, kde je v písomnom prejave prevaha nesprávne napísaných slov/
- slová, v ktorých dieťa urobilo chybu, vypíšeme pod diktát. Dieťa ich jedenkrát odpíše.
- zaviesť žiakovi zošit na evidenciu slov, v ktorých dieťa urobilo chybu

U dysortografikov sa najmä vo vyšších ročníkoch objavuje v diktátoch väčšie množstvo pravopisných chýb. Svojim spôsobom sa jedná o chyby plynúce z poruchy. Ich príčinou totiž býva to, že dlhodobým pôsobením nekorigovanej poruchy dieťa prestáva zvládať učivo. Často pravopisné pravidlá poznajú, ale nedokážu ich uplatniť v diktáte /tréma zo skúškovej situácie, z očakávania ďalšieho neúspechu, z nedostatku času/. Aj u týchto detí sa môžeme stretnúť s chybami z neznalosti, z nedbalosti, nedostatočnej prípravy na výučbu, nedostatkami snahy. Dôležité je, aby sme opatreniami, ktoré urobíme, podnietili záujem žiaka o výučbu a obmedzili jeho prípadnú snahu sa na poruchu spoliehať, vyhovárať.

2.4 Rozsah a klasifikácia diktátov

Rozsah kontrolných diktátov v jednotlivých ročníkoch:

5. ročník	65 – 70 slov
6. ročník	max. 85 slov
7. ročník	max. 100 slov
8. ročník	max. 120 slov
9. ročník	120 - 130 slov

Počet a zameranie kontrolných diktátov v 5. ročníku ZŠ

- počet: 4 + 1
- zameranie: - opakovanie zo 4. ročníka - neklasifikovaný
 - vybrané slová,
 - podstatné mená,
 - prídavné mená,
 - zhrnutie učiva 5. ročníka

Rozsah: 65 – 70 slov

Počet a zameranie kontrolných diktátov v 6. ročníku ZŠ

- počet: 4
- zameranie: - opakovanie učiva z 5. ročníka
 - zvieracie prídavné mená
 - slovesá
 - príslovky

Rozsah: max. 85 slov

Počet a zameranie kontrolných diktátov v 7. ročníku ZŠ

- počet: 4
- zameranie: - cudzie slová,
 - privlastňovacie prídavné mená,
 - číslovky,
 - zhrnutie učiva 7. ročníka

Rozsah: max. 100 slov

3 Návrh kontrolných diktátov

3.1 Kontrolné diktáty 5. ročník

Diktát č. 1 – neklasifikovaný

/opakovanie zo 4. ročníka/

Bol raz jeden spisovateľ. Písal rozprávky. Celé dni vysedával za stolom. Kládol na papier písmenko k písmenku, slovo k slovu. Zrazu bola na svete rozprávka. Písanie je čertovsky ťažká robota. Spisovateľ písal už od rána. Večer mu už viečka oťažievali a milý spisovateľ zaspal. Spala však iba jeho hlava. Ruka písala a písala. Ráno bola na svete nová rozprávka. Spisovateľ od radosti vyskočil vysoko do vzduchu. Ostal tam visieť. Myšlienky ho nadnášali ako balón.

Diktát č. 2

/vybrané slová/

Môj strýko Kamil je horár. Pyšne si vykračuje s puškou na pleci po lese. Jeho obydlie je stará horáreň hlboko v lese. Žiaden škodca nezostane pred ním dlho skrytý. Nežľakne sa ani zlovestného vlčieho zavýjania. Často vypátra pytliakov. Ich obeťami sa obvykle stávajú srny a jelene. V horských bystrinách zasa lovia ryby nedovoleným spôsobom. Správa sa ako ochranár prírody. Veľmi zaujímavo rozpráva o zvieratách. V Európe žije vydra riečna. Len zriedka si robieva brloh. Zvyčajne sa skrýva pod koreňmi stromov.

Diktát č. 3

/podstatné mená/

Pred pokladnicou stoja záujemcovia o lístky na koncert. V programe sú uvedené mená hudobníkov. Po klaviristovi vystúpi huslista a violončelista. Medzi sólistami opery sú známe mená, napríklad tenorista Peter Dvorský. Medzi huslistami zaujme najviac Peter Michalica. Organizátori koncertov prežívajú pocity radosti. Kto by sa netešil z účasti známych tvárí? V prítmí sály vidieť nadšené oči divákov. Na konci koncertu patrí potlesk aj dirigentovi. So sólistami sa diváci lúčia kyticami kvetov. Ľudia sa rozchádzajú na sídliská a do bytov. Ľudí vítajú predo dvermi ich verné mačky.

Diktát č. 4

/prídavné mená/

Po jarnom daždi sa radi nadýchame sviežeho vzduchu. Nadšení turisti obľubujú náročné túry po vysokých pohoriach. Pri dobrom počasí sa kochajú krásnym výhľadom. Nocujú v drevených chatách pod hrejivými prikrývkami. Nezaobídu sa bez chutného jedla a bylinkového čaju. Teplá strava je tým pravým potešením. Pod obrovskými končiarmi si pripadajú nepatrní a slabí. Po náročnom výstupe oddychujú pod strmým svahom. Na salaši sa môžu občerstviť výborným ovčím syrom. Domov prichádzajú s nádhernými zážitkami. Tešia sa na objavovanie nových miest.

Diktát č. 5

/opakovanie učiva 5. ročníka/

Konečne! Je tridsiaty jún, dostali sme vysvedčenie a spolu s ostatnými spolužiakmi som vyletela von z triedy. Začínajú krásne bezstarostné dni. Zacítila som svieži vánok voňavých jahôd. Rozbehla som sa za najkrajšou letnou vôňou. Potkla som sa na malom pníku a spadla som. Cítim, ako sa na mňa dívajú cudzie oči. Boli to očka vyplašenej veveričky. Vstala som, oprášila som si šaty, poobzerala sa okolo, no ryšavej veveričky nikde. Zmizla ako vlašajší sneh. Vykračujem si a za sebou počujem hlas. Nebola som v lese sama. Moji dobrí priatelia ma sledovali.

3.2 Kontrolné diktáty 6. ročník

Diktát č. 1

/opakovanie učiva z 5. ročníka/

Slniečko dnes pekne svieti. Teplý vetrík pofukuje a strapatí mu jeho kučeravé vlasy. Zakryl si oči rukami, aby ho slnko tak neoslepovalo. Do lesa už bolo blízko. Tu ho obklopí tajomné šero a oddýchne si od horúčavy. Jeho psík zrazu čosi zavetril. Obaja zastali a vyčkávali. Na neďalekej lúčke sa objavil srnec. Nechcel ho vyrušiť. Pomalým krokom obišiel čistinku. Prišiel k húštine, odkiaľ sa ozývalo tisíce vtáčích hrdielok. Touto vtáčou piesňou nás les prosí, aby sme chránili prírodu. Ticho sme sa vrátili späť.

Diktát č. 2

/Zvieracie prídavné mená/

Les je najlepšie prostredie, kde človek trávi voľné chvíle. Šum lístia a vtáčí spev nemôže nahradiť žiadne video. Nezabudnuteľný je pohľad na dravce vznášajúce sa nad tatranskými štítmi. Na skalách možno pozorovať sokolie hniezda. Obdivuhodný je jastrabí strmhľavý útok na korisť. Veľa pozoruhodného nájdeme i na zemi. Ľahko sa dá vystopovať zajačí úkryt i líščia nora. Horšie je to vtedy, keď narazíme na medvedí brloh. Lepšie je vyhnúť sa aj roju lesných včiel s včelou kráľovnou. Lúky sú posiate pestrofarebnými kvetmi a motýlmi krídlami. Na takéto zážitky možno len ťažko zabudnúť.

Diktát č. 3

/slovesá/

Janko sa vrátil domov zo školy. Na stole našiel na pokrčenom papieri matkinou rukou napísaný odkaz. Večer oslavujeme otcove narodeniny. Mali by sme niečo pripraviť. Umy riad a pozametaj kuchyňu! Povysávaj celý byt! V obývačke utri aj prach a veľký stôl prikry novým bielym obrusom! Keď poupratuješ, nezabudni ísť na nákupy. Vtedy mu zišlo na um, že pre otca nemá darček. Čím ho prekvapí? Kúpil by mu nové auto, ale nemá naň dost' peňazí. V meste zašiel do kníhkupectva. Vybral mu knihu Nemeckí filozofi, pretože vedel, že otec sa zaoberá filozofiou.

Diktát č. 4

/príslovky/

Mesiac svietil zvysoka. Dievča si zhlboka vzdychlo a pobralo sa späť. Všade bolo veľa vody, nedalo sa prejsť. Podchvíľou sa obzrela, lebo mesiac zašiel za oblak. Cestu poznala naspamäť. V diaľke už videla svetlá prvých domov. Predstavila si príjemne vyhriatu izbu a teplý čaj. Pri tejto predstave sa usmiala a pridala do kroku. Zrazu ju čosi potiahlo za sukňu a zakvačilo sa jej do nohy. Bolestivo zjojkla. To omylom stúpila do trnia. Opatrne sa vyslobodila a náhlivo sa vrátila na chodníček. Ešte jedna zákruta a zbadá dozelená sfarbený plot a je doma. Pomaly sa vkradne dnu a hádam nikto nezbadá, že bola preč.

3.3 Kontrolné diktáty 7. ročník

Diktát č. 1

/cudzie slová/

Určite každý z vás sleduje masmédiá, z ktorých sa na naše hlavy denne sypú cudzie slová. Nie všetky poznáme, preto musíme občas siahnuť po slovníku cudzích slov. Poznanie bežne používaných cudzích slov ako napríklad aktivita, objektívny, perspektíva, radikálny, história, navigácia, filozofia, či hygiena, patrí k všeobecnému vzdelaniu. Žijeme vo vyspelej civilizovanej spoločnosti. Sme zaplavení rôznymi prístrojmi. Mobilný telefón, internet, email, facebook sa stali neodmysliteľnou súčasťou nášho života. Technológia vyvinutá pre virtuálnu realitu nám umožňuje vstúpiť do simulovaného prostredia. Vieme, čo je morfológia, lexikológia, syntax, diktát či personifikácia. Sme originálni, komunikatívni, flexibilní, empatickí, tolerantní. Chodíme na weby, na blogy. Skrátka sme in.

Diktát č. 2

/privlastňovacie prídavné mená/

V jednom a tom istom domčeku v Uhrovci sa narodili dve významné osobnosti slovenskej histórie: Ľudovít Štúr a Alexander Dubček. Dnes je v malom domčeku zriadené literárne múzeum, ktoré nám približuje Štúrov život a dielo. Je v ňom izba, kde stála Ľudovítova kolíska. Pitvor, v ktorom robili prvé kroky i Štúrovi súrodenci. Miestnosť, kde napísal prvé slová. V zadnej časti domu je miestnosť, kde Štúrov otec učil miestne deti čítať a písať. Úzka dlhý dvor bol iste plný husieho gagotu a v stromoch sa ozýval vtáčí spev. To bolo miesto detských hier učiteľovho synčeka i jeho mladších i starších kamarátov. Drevenou bráničkou sa neskôr vyberal na vychádzky do okolitej prírody. Niekedy sa vybral do kaštieľa, kde viazal knihy v grófovej knižnici. Ku kaštieľu viedla aleja storočných stromov.

Diktát č. 3

/číslovky/

Každoročne naša škola usporadúva atletické preteky. Tento rok sa uskutočnil už ôsmy ročník. Zo siedmich škôl prišlo dvadsaťjeden športovcov. Tí súťažili v siedmich disciplínach. Našu školu reprezentovali štyria žiaci. Boli veľmi úspešní. Dvakrát boli prví, raz druhí a tretie miesto neobsadili ani raz. Najúspešnejší pretekár sa zúčastnil aj súťaže vo futbale. Všetci sme

boli napätí ako struny. Zápas sa nevyvíjal priaznivo pre našich chlapcov. Už od prvých minút prehrávali s pomerne slabým súperom. Potom sa im podarilo dvakrát vystreliť na bránku. Gól však strelili na piaty raz. To im dodalo sily, zvýšili tempo a bojovali ako levy. Skóre bolo stále vyrovnané. Ďalší gól strelili až po dvadsiatich troch minútach. Futbalisti i fanúšikovia po šesťdesiatich minútach hry odchádzali spokojní domov.

Diktát č. 4

/zhrnutie učiva 7. ročníka/

Teta napĺňala s božím pokojom misky s haluškami. Sestrinho chlapca nepustila domov. Jergušovi podala horúce jedlo a drevenú lyžicu. Paholok Tomáš sedel pri dverách a v rukách držal misku. Tomášova miska bola najväčšia. Hrbil sa nad ňou a stonal. Jerguš škrabotal lyžicou a ukradomky pokukával na gazdových mocných chlapcov. Najstarší Ondrej mal pod nosom krátke tmavé fúzy. Bol veľmi mocný, najmocnejší zo všetkých. Prsia mal široké, budúci gazda. Mladší bol Jano. Svieži, usmiaty, s dobrými očami. Tvár mal oholenú, nos dlhý a zahnutý. Najmladším, ale najkrajším gazdovým synom bol Jožo. Mládencova košeľa ako sneh, čižmy vyleštené ako zrkadlo. Matkini milovaní synovia s obdivom hľadajú na otca, s láskou na matku.

Použitá literatúra:

LUKAČKOVÁ, R.: 2003, Budem vedieť pravopis. Pedagogické vydavateľstvo DIDAKTIS, s. r. o., Bratislava 2003, ISBN 80-85456-89-3

LAMPARTOVÁ, T.: 2006, Diktáty a pravopisné cvičenia pre žiakov druhého stupňa základných škôl a osemročných gymnázií. Vydalo Vydavateľstvo Príroda, s. r. o., Bratislava roku 2006, ISBN 80-07-01417-9

LAMPARTOVÁ, T.: 2010, Päťminútovky zo slovenského jazyka pre 5. a 6. ročník základných škôl. Vydavateľstvo Príroda, s. r. o., Bratislava 2010, ISBN 978-80-07-01877-8

PALENČÁROVÁ, J.: Niekoľko poznámok k diktátom. Naša škola 6, 2001/02

PALENČÁROVÁ, J. – KESSELOVÁ, J. – KUPCOVÁ, J.: 2003, Učíme slovenčinu komunikačne a zážitkovo. Bratislava : SPN, 2003. ISBN 80-10-00328-X

CESNAKOVÁ, E.: 2001, Prázdninová slovenčina, 6. ročník. ENIGMA Nitra, 2001, ISBN 80-85471-75-2

Štátny vzdelávací program pre 2. stupeň základnej školy v Slovenskej republike

ISCED 2 – nižšie sekundárne vzdelávanie

Školský vzdelávací program ISCED 2, Základná škola Mojmirovce

KRAJČOVIČOVÁ, J., Slovenský jazyk pre 5. ročník. SPN 2009, ISBN 978-80-10-01787-4

SOMOROVÁ, R., Zbierka úloh zo slovenského jazyka, Vydavateľstvo príroda, s.r.o., Bratislava 2007, ISBN 978-80-07-01440-4

KRAJČOVIČOVÁ, J., KESSELOVÁ, J.: 2009, Slovenský jazyk pre 6. ročník, SPN 2009, ISBN 978-80-10-01800-0

STAŇOVÁ, Z., Vzdelávanie žiakov s vývinovými poruchami učenia ,
www.pppmt.sk/metodicke_materialy.html

www.oskole.sk

www.sdicbn.wbl.sk

www.pppmt.sk/metodicke_materialy.html

www.infovek.sk/predmety/

<http://www.antiskola.sk/>

www.zborovna.sk/

<http://www.slovenskyjazyk.com/>

